DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.124](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.124)

УДК 336.143

*Т. І. Крикун,
к. е. н., заступник директора Науково-дослідного фінансового інституту,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
ORCID ID: 0000-0003-0355-5768*

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

*Т. Krykun
PhD in Economics, Deputy Director of the Research Financial Institute,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv*

LOCAL BUDGETS AS A TOOL FOR ECONOMIC DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNITS

У статті розкрито сутність місцевих бюджетів як інструменту економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Важливим є перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент фінансово-економічного регулювання, створення інституційних умов для підвищення ефективності прогнозування і планування їх дохідної та видаткової частини, управління бюджетними коштами, розмежування бюджетних видатків на виконання делегованих і власних повноважень місцевого самоврядування, удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин. Активізація фінансових можливостей місцевого самоврядування потребує дієвого використання податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, розвиток програмно-цільового методу планування бюджету та впровадження на місцевому рівні середньострокового бюджетного планування. Визначено, що система фінансового забезпечення місцевого самоврядування відіграє вагомий роль у досягненні поставлених завдань соціально-економічного розвитку країни, виконанні органами місцевого самоврядування відповідних суспільних функцій. Місцеві бюджети впливають на соціально-економічні процеси та суспільні відносини, обґрунтований рівень фінансового забезпечення надає змогу для підвищення якісного рівня соціального захисту населення. Розглянуто питання визначення пріоритетів бюджетної політики щодо взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, у тому числі формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування; досягнення оптимального рівня розподілу фінансових ресурсів для забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, зміцнення податкового потенціалу територій, удосконалення системи планування показників місцевих бюджетів та їх прогнозування на середньострокову перспективу, підвищення прозорості та ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів. На даному етапі розвитку фінансово-економічних відносин важливим є використання місцевих фінансів як дієвого інструменту регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Доцільним є розвиток інституційних засад системи формування місцевих бюджетів, визначення

принципів та основних пріоритетів здійснення бюджетної політики на місцевому рівні взаємопов'язані з трансформаційними процесами в економіці. Дієве формування місцевих бюджетів передбачає інтеграцію бюджетних інституцій у системі фінансово-економічного регулювання. Показано, що створення необхідних умов функціонування дієвої системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, відбувається під впливом структурних суспільних змін. Використання місцевих бюджетів як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку територій мають певні особливості в період трансформаційних змін в економіці, її структурної перебудови, які полягають у забезпеченні бюджетної стійкості, створенні сприятливого фінансово-економічного середовища, розвитку інфраструктури територій.

The article reveals the essence of local budgets as a tool for economic development of administrative-territorial units. It is important to transform local budgets into an effective tool of financial and economic regulation, create institutional conditions to improve the efficiency of forecasting and planning of their revenue and expenditure, budget management, delimitation of budget expenditures for delegated and own powers of local government, improving the system of intergovernmental relations. Activation of financial capabilities of local self-government requires effective use of the tax potential of administrative-territorial units, development of a program-targeted method of budget planning and introduction of medium-term budget planning at the local level. It is determined that the system of financial support of local self-government plays an important role in achieving the objectives of socio-economic development of the country, the performance of local government relevant social functions. Local budgets affect socio-economic processes and social relations, a reasonable level of financial security provides an opportunity to improve the quality of social protection. The issue of determining the priorities of budget policy in relation to the relationship of the state budget with local budgets, including the formation of an effective territorial system of local governments; achieving the optimal level of distribution of financial resources to ensure the financial capacity of local governments, strengthening the tax potential of territories, improving the system of planning local budgets and forecasting them in the medium term, increasing transparency and efficiency of local budgets. At this stage of development of financial and economic relations it is important to use local finance as an effective tool for regulating the socio-economic development of administrative-territorial units. It is expedient to develop the institutional foundations of the system of local budget formation, determine the principles and main priorities of budget policy implementation at the local level are interconnected with the transformation processes in the economy. Effective formation of local budgets involves the integration of budgetary institutions in the system of financial and economic regulation. It is shown that the creation of the necessary conditions for the functioning of an effective system of financial support for local self-government is under the influence of structural social changes. The use of local budgets as a tool for regulating the socio-economic development of territories have certain features in the period of transformational changes in the economy, its restructuring, which consist in ensuring budgetary stability, creating a favorable financial and economic environment, infrastructure development.

Ключові слова: бюджет; місцеві бюджети; доходи бюджету; видатки бюджету; бюджетне планування; бюджетний механізм; міжбюджетні відносини; економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

Keywords: budget; local budgets; budget revenues; budget expenditures; budget planning; budgetary mechanism; inter-budgetary relations; economic development of administrative-territorial units.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Формування місцевих бюджетів є вагомим складовою бюджетної політики, визначає ступінь ефективності здійснення місцевим самоврядуванням покладених на них функцій і

повноважень та впливає на стан соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Важливим є розвиток основних засад управління місцевими фінансовими ресурсами в умовах їх обмеженості, створення інституційних умов для підвищення ефективності механізмів та інструментів системи регулювання міжбюджетних відносин, самодостатності місцевих бюджетів з врахуванням впливу екзогенних і ендогенних чинників на фінансово-економічне середовище. Запровадження принципу справедливості, обґрунтованості формування місцевих бюджетів шляхом раціонального розподілу доходів бюджету та забезпечення фінансовими ресурсами бюджетних видатків відповідно до визначених повноважень сприятиме досягненню стійкості та збалансованості бюджетів територіальних громад. Визначення дієвих напрямів формування фінансового забезпечення адміністративно-територіальних одиниць надасть можливість узгодження інтересів держави та місцевого самоврядування, надання якісних та доступних публічних послуг громадянам. Планування місцевих бюджетів є динамічним процесом, потребуючим постійного розвитку та адаптації до внутрішніх та зовнішніх фінансово-економічних чинників. Вагомим є здійснення дієвих перетворень системи формування місцевих бюджетів шляхом використання сукупності відповідних наукових методів планування їх показників з метою покращення результативності використання бюджетних коштів. Доцільним є удосконалення системи моніторингу соціально-економічної ефективності видатків місцевих бюджетів за допомогою якісних і кількісних індикаторів, розвиток середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні, дотримання принципу бюджетної прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування громадськості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері розвитку бюджетних відносин можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, В.Нордхауса [4], П.Самуельсона [4], Дж. Стігліца, Х. Ціммерманна. Питання бюджетної політики, регулювання міжбюджетних відносин досліджуються у працях вітчизняних вчених: Т.Каневої [1,2,6], О.Кириленко [3], А.Мазаракі [2], В.Макогон [5], Л.Лисяк, І.Луніної, І.Лук'яненко, І.Лютото, М.Пасічного [1,6], В.Русін [3], В.Федосова, І.Чугунова [1,2,5,6] та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою дослідження є розкриття сутності місцевих бюджетів як інструменту економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. Система формування місцевих бюджетів займає вагоме місце в фінансово-економічному регулюванні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Посилення інституційної спроможності системи формування місцевих бюджетів сприятиме ефективному використанню бюджетних ресурсів, підвищеною добробуту населення та економічному зростанню територій. Розвиток системи формування місцевих бюджетів свідчить про підвищення дієвості інституту місцевих фінансів, необхідність розвитку інституційного середовища формування і реалізації бюджетної політики на місцевому рівні. Пріоритетними напрямками бюджетної політики в умовах економічних перетворень є удосконалення інституційного забезпечення розвитку бюджетів, посилення відповідальності органів місцевого самоврядування, об'єднання територіальних громад, що сприятиме виконанню завдань соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Динамічні перетворення системи місцевих фінансів потребують застосування виваженого підходу до визначення раціональних фінансово-бюджетних методів регулювання розвитку територіальних громад. Необхідним є запровадження сучасних інструментів фінансового забезпечення місцевих бюджетів, що сприятиме ефективності та результативності використання муніципальних фінансових ресурсів та надасть можливість збільшення фінансового потенціалу місцевих фінансів, рівня та якості життя населення, темпів зростання валового регіонального продукту. Вагомим завданням бюджетної політики на місцевому рівні є реалізація системи заходів у сфері зміцнення фінансового забезпечення розвитку людського потенціалу. Доцільним є адаптивне удосконалення інституційних засад формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання, що передбачає налагодження дієвої взаємодії між органами державної управління, місцевого самоврядування та економічними суб'єктами, підвищення ступеню впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси, які створюють умови для розширеного економічного відтворення. Важливими функціональними завданнями місцевого самоврядування є забезпечення стійкості та збалансованості місцевих бюджетів, стимулювання економічного зростання, удосконалення програмно-цільового методу та середньострокового планування видатків місцевих бюджетів.

На даному етапі розвитку фінансово-економічних відносин важливим є використання місцевих фінансів як дійового інструменту регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Вагомим є визначення пріоритетів бюджетної політики щодо взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, у тому числі формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування; досягнення оптимального рівня розподілу фінансових ресурсів. Місцеві бюджети впливають на соціально-економічні процеси та суспільні відносини, обґрунтований рівень фінансового забезпечення надає змогу для підвищення якісного рівня соціального захисту населення. Від зазначеного залежить ефективність розвитку бюджетної системи та економіки в цілому. Важливими є забезпечення органами місцевого самоврядування стійкості, динамічності, збалансованості економічного зростання в адміністративно-територіальних одиницях, реалізації основних пріоритетів бюджетної політики на місцевому рівні, у тому числі напрямів визначення дієвих джерел формування доходів місцевих бюджетів, що повинно здійснюватися із врахуванням необхідності забезпечення достатнього рівня інституційних перетворень бюджетного середовища [1].

Дослідження підходів щодо фінансового забезпечення місцевого самоврядування у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою, дозволило виявити основні тенденції щодо розвитку місцевих

фінансів, у тому числі реформування місцевих бюджетів. Органи місцевого самоврядування більшості розвинутих країн відіграють істотну роль у наданні державних послуг, активно вкладають кошти в інфраструктуру та місцевий економічний розвиток. Рівень дотаційності місцевих бюджетів в країнах з розвинутою економікою значно нижчий ніж в Україні. В структурі міжбюджетних трансфертів переважає дотація вирівнювання, яка надає змогу органам місцевого самоврядування ефективно використовувати та перерозподіляти відповідні кошти. У європейських країнах на одного жителя з місцевих бюджетів витрачається коштів значно більше, ніж в Україні, при цьому частка видатків у структурі вітчизняних місцевих бюджетів, що спрямовується на виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень суттєво перевищує відповідний показник розвинутих країн. Створення необхідних умов функціонування дієвої системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, відбувається під впливом структурних суспільних змін. Використання місцевих бюджетів як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку територій полягають у забезпеченні бюджетної стійкості, створенні сприятливого фінансово-економічного середовища, розвитку інфраструктури територій.

Вагомим напрямом регулюючої ролі місцевих бюджетів є вплив на інвестиційно-інноваційні процеси. Бюджетні кошти повинні спрямовуватись на забезпечення сприятливого соціально-економічного середовища, стабілізацію та прозорість бюджетної системи, достатніх темпів економічного зростання. Функціонування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування повинно відбуватися з урахуванням запаса стійкості та ступеню збалансованості місцевих бюджетів та бюджетної системи в цілому. Доцільним є формування в країні відповідних інституційних умов для зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів та підвищення самостійності органів місцевого самоврядування щодо виконання покладених на них завдань та функцій. Удосконалення системи формування та виконання бюджету створює передумови для своєчасного фінансового забезпечення основних завдань соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць [2].

Розвиток інституційних засад формування та виконання місцевих бюджетів, визначення пріоритетів здійснення бюджетної політики, взаємопов'язані з трансформаційними процесами в бюджетній сфері та в економіці в цілому. Необхідність забезпечення ефективного виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій та завдань в умовах економічних перетворень вплинули на розробку обґрунтованих методів та інструментів міжбюджетного регулювання. Реалізація завдань бюджетної політики на місцевому рівні впливає на збалансованість місцевих бюджетів, досягнення відповідних зрушень у сфері місцевих фінансів. Зміцнення фінансового забезпечення місцевого самоврядування залишається одним із найвагоміших завдань формування місцевих бюджетів в умовах достатньо обмежених бюджетних ресурсів. Важливим при цьому є обґрунтування власних та закріплених джерел наповнення місцевих бюджетів. Бюджетна політика на місцевому рівні повинна забезпечувати дієвий вплив на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

Механізми формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання потребують подальшого розвитку та взаємопов'язані із розширенням завдань і функцій, які постають перед місцевим самоврядуванням. Ступінь впливу місцевих бюджетів на інвестиційно-інноваційний розвиток територій залежить від частки перерозподілу валового регіонального продукту через систему місцевих фінансів, моделі бюджетної архітектури, дієвості інституту місцевого самоврядування. Вагомими інструментами впливу на соціально-економічний розвиток територій є структура та рівень власних доходів місцевих бюджетів. Враховуючи повноваження сільських, селищних, міських рад щодо встановлення місцевих податків і зборів, затвердження їх ставок, прийняття рішень щодо надання пільг по їх сплаті, органи місцевого самоврядування мають відповідні можливості впливу на розвиток територій.

На сучасному етапі розвитку місцевих фінансів необхідне переосмислення сутності системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування у процесі регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, враховуючи досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою, розробка нових підходів до системи міжбюджетного регулювання. При цьому важливим є врахування демографічної та інституційної складової, взаємоузгодженість фінансово-економічних завдань в межах адміністративно-територіальних одиниць. Здійснення дієвих перетворень шляхом використання обґрунтованих методів та інструментів фінансового забезпечення місцевого самоврядування дозволить зміцнити фінансову основу місцевих бюджетів. Доцільним є удосконалення системи міжбюджетного регулювання за допомогою якісних і кількісних індикаторів. Для посилення результативності міжбюджетного регулювання важливим є упорядкування та системний перегляд фінансових нормативів бюджетної забезпеченості. Перетворення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування значною мірою пов'язані зі зміною інституційного середовища суспільства, інструменти формування дохідної частини місцевих бюджетів удосконалюються з розвитком соціально-економічної сфери, бюджетної стратегії та характеризують адаптаційні можливості бюджетної архітектури. Бюджетне регулювання завдяки використанню сукупності фінансових інструментів впливу на процес формування доходів місцевих бюджетів дозволяє вирішувати завдання, що стоять перед країною на даному етапі суспільного розвитку в розрізі адміністративно-територіальних одиниць. Підвищення рівня життя населення вимагає посилення результативності використання бюджетних коштів. Впровадження інституційного підходу до дослідження системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є важливим та включає визначення характерних ознак її складових, інституційного середовища, що забезпечує їх функціонування та взаємозв'язки [5].

Важливого значення набуває підвищення ефективності використання фінансових інструментів з метою взаємоузгодження дохідних та видаткових повноважень місцевого самоврядування, удосконалення підходів до моделювання фінансово-економічних процесів, у тому числі щодо планування податкових надходжень, що дозволить підвищити дієвість формування доходів місцевих бюджетів. Доцільним є подальше посилення системності та послідовності у реалізації бюджетної політики щодо децентралізації, визначення відповідної структури дохідної частини місцевих бюджетів різних рівнів. Фінансова децентралізація певним чином сприяє макроекономічній стабілізації, упорядкуванню видатків бюджету, одним із важливих аспектів цього є створення умов для економічної конкуренції між адміністративно-територіальними одиницями.

Розробка бюджетної стратегії із врахуванням циклічності економічного розвитку, бюджетно-податкової збалансованості, реформування місцевих бюджетів позитивним чином вплинуть на ефективність бюджетної системи. Впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні дозволило зосередити увагу на визначенні якісних показників, що забезпечують встановлення зв'язку між витраченими фінансовими ресурсами і отриманими результатами, формування місцевих бюджетів з урахуванням стратегічних цілей соціально-економічного розвитку територій, підвищити рівень відповідальності органів місцевого самоврядування за результати діяльності. Разом з тим, підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування залежить від дієвості бюджетного процесу, у тому числі запровадження середньострокового бюджетного планування. Оптимальна структура дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів, встановлення чіткого взаємозв'язку між запланованими та фактичними обсягами доходів місцевих бюджетів сприятиме посиленню ефективності бюджетної політики на місцевому рівні, формуванню збалансованих місцевих бюджетів, що підвищить рівень керованості системи управління місцевими фінансами. Враховуючи необхідність зміцнення фінансового забезпечення місцевого самоврядування, інститут місцевих фінансів має адаптуватися до інституційних перетворень фінансово-економічного середовища, циклічності економіки, динаміки і тенденцій суспільного розвитку [6].

Розвиток інституційних засад системи формування місцевих бюджетів, визначення принципів та основних пріоритетів здійснення бюджетної політики на місцевому рівні взаємопов'язані з трансформаційними процесами в економіці. Дієве формування місцевих бюджетів передбачає інтеграцію бюджетних інституцій у систему фінансово-економічного регулювання. Необхідність забезпечення суспільного розвитку, ефективного виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій в умовах економічних перетворень зумовили розробку фінансових інструментів планування та прогнозування показників місцевих бюджетів. Впровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні дозволило підвищити прозорість бюджетного процесу та рівень взаємоузгодженості видатків місцевих бюджетів з основними напрямками соціально-економічного розвитку територій. До переваги застосування цього методу належать забезпечення прозорості бюджетного процесу, здійснення оцінки діяльності його учасників; підвищення якості бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів; посилення відповідальності головного розпорядника за досягнення мети; індикативний характер програм, терміни реалізації яких залежать від забезпеченості необхідними матеріальними ресурсами; забезпечення єдності методологічних підходів до рішення цілей та завдань соціально-економічного розвитку; здатність концентрувати обмежені матеріальні та фінансові ресурси на вирішенні вагомих питань перспективного розвитку територій, від яких залежить поступальний розвиток економіки і зростання життєвого рівня населення. Підвищення якості планування показників місцевих бюджетів створює передумови для своєчасного фінансового забезпечення основних завдань суспільного розвитку [3].

З метою розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях за принципом субсидіарності та децентралізації важливим є визначення достатнього рівня податкової бази, яка надасть змогу для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень з урахуванням критеріїв фінансування делегованих повноважень; підвищення ефективності державного контролю за виконанням органами місцевого самоврядування покладених на них завдань; визначення напрямів формування фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання передбачає створення умов для підвищення конкурентоспроможності територій, покращення інвестиційного клімату, досягнення суспільного узгодження з питань розподілу дохідних джерел та видаткових повноважень між органами державного управління та місцевого самоврядування; територіальну інтеграцію з метою забезпечення достатнього рівня єдності бюджетно-податкової системи, прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні; підвищення рівня дієвості механізму вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів. З метою зміцнення фінансового забезпечення місцевого самоврядування, вагомим завданням є застосування системного підходу до оцінки податкоспроможності адміністративно-територіальних одиниць, структури бюджетних видатків. Доцільним є подальше посилення системності та послідовності у реалізації бюджетної політики на місцевому рівні, визначення оптимальної структури дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, їх відповідність показникам розвитку економіки на коротко- та середньостроковий періоди, напрямам соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

ВИСНОВКИ. Важливим є перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент фінансово-економічного регулювання, створення інституційних умов для підвищення ефективності прогнозування і планування їх дохідної та видаткової частини, управління бюджетними коштами, розмежування бюджетних видатків на виконання делегованих і власних повноважень місцевого самоврядування, удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин. Активізація фінансових можливостей місцевого самоврядування потребує

дієвого використання податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, розвиток програмно-цільового методу планування бюджету та впровадження на місцевому рівні середньострокового бюджетного планування. Вагомим є визначення напрямів розвитку системи формування місцевих бюджетів враховуючи провідний досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою. З метою зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування потребують подальшого розвитку відповідні фінансово-бюджетні інститути та механізми. Дієвість управління місцевими бюджетами сприятиме належному фінансовому забезпеченню місцевого самоврядування. Підвищення ефективності процесу формування місцевих бюджетів вимагає врахування пріоритетів бюджетної політики та її взаємоузгодження з стратегією соціально-економічного розвитку країни, подовження горизонту бюджетного планування, розширення фінансових повноважень місцевого самоврядування з одночасним посиленням їх відповідальності за досягнення визначених цілей. Важливість подальшого підвищення дієвості й ефективності формування бюджетів місцевого самоврядування зумовлена необхідністю підвищення ефективності управління державними фінансовими ресурсами в умовах їх обмеженості, розробки стратегії розвитку бюджетів територій та створення інституційних умов для підвищення їх самодостатності з врахуванням циклічності економічних процесів та впливу екзогенних і ендегенних факторів у фінансово-бюджетному середовищі. Необхідним є підвищення результативності формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання, створення належних фінансових умов для забезпечення виконання місцевим самоврядуванням власних і делегованих повноважень, економічного зростання, посилення податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, стійкості та збалансованості місцевих бюджетів.

Література.

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І.Я.Чугунов, Т.В.Канєва та ін.; за заг.ред. А.А.Мазаракі. К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2018. 376 с.
3. Кириленко О.П., Русін В.М. Програмно-цільовий метод бюджетування як інструмент підвищення ефективності управління місцевими фінансами. Казна України. 2018. №3. С. 25–27.
4. Самуельсон Пол Э., Нордхаус Вильям Д. Экономика. 19-е изд.: пер.с англ. М.: Вильямс, 2015. 1360 с.
5. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 5–18.
6. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

References.

1. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. Pasichnyi, M.D. and others (2018), *Biudzhethno-podatкова polityka u systemi rehulivannia ekonomiky: monohrafiia* [Budget and tax policy in the system of economic regulation], Hlobus-Press, Kyiv, Ukraine, P. 354.
2. Chuhunov, I.Ya. Kanieva, T.V. and others (2018), *Derzhavne finansove rehulivannia ekonomichnykh peretvoren* [State financial regulation of economic transformations], Kyiv.nats.torh.-ekon.un-t, Kyiv, Ukraine, P. 376.
3. Kyrylenko, O.P. and Rusin, V.M. (2018), "Program-targeted budgeting method as a tool to improve the efficiency of local financial management", *Kazna Ukrainy*, vol. 3, pp. 25–27.
4. Samujel'son Pol Je. and Nordhaus Vil'jam D. (2015), *Jekonomika* [Economy], 19th ed., Vil'jams, Moscow, Russia, P. 1360.
5. Chuhunov, I.Ya. and Makohon, V.D. (2018), *"Budget strategy in the conditions of economic transformations"*, *Visnyk KNTEU*, vol. 5, pp. 5–18.
6. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2020 р.